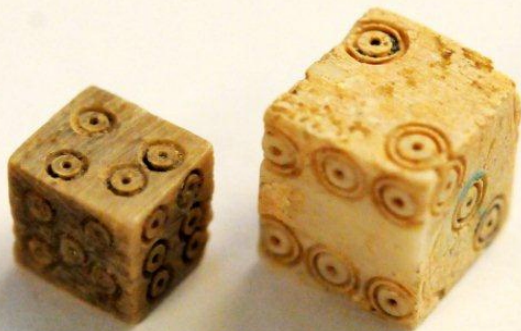

Ciklus predavanja

„Sisak u svjetlu novih
arheoloških istraživanja“
(Zbornik sažetaka)

Nakladnik

Gradski muzej Sisak

Za nakladnika

mr. sc. Vlatko Čakširan

Autor uvodnog teksta

mr. sc. Vlatko Čakširan

Fotografija

Blaženka Suntešić

Lektura

Iva Pavušek Rakarić

Priprema i tisak

Karika-Sisak

Naklada

300 kom.

Sisak, veljača – ožujak 2015.

ISBN: 978-953-6439-61-4

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 000897870

Na naslovnici:

Dvije koštane igraće kocke, Lokalitet Lučka kapetanija, 2009.;
Gradski muzej Sisak, Inventarni broj 25940 i 23019

GRAD SISAK U SVJETLU NOVIH ARHEOLOŠKIH ISTRAŽIVANJA

Novija su arheološka istraživanja na području grada Siska otkrila do danas niz nepoznatih činjenica o prošlosti našega grada. Veliku ulogu u istražnim radovima ima Gradski muzej Sisak koji već nekoliko desetljeća u kontinuitetu provodi takva istraživanja te svoje rezultate objavljuje kroz radove, kataloge i putem izložbi. No uz našu matičnu instituciju arheološka su istraživanja provodile i druge institucije i privatne firme izvan Siska o kojima sisačka javnost zna malo ili gotovo ništa. Zbog toga je javnosti potrebno prezentirati njihov rad te ujedno i naglasiti Sisak kao važno mjesto hrvatske arheologije. U istraživanjima su sudjelovali Arheološki muzej iz Zagreba, Odsjek za arheologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Odsjek za arheologiju Hrvatske akademije znanosti u umjetnosti, Odjel za podvodnu arheologiju Hrvatskog restauratorskog zavoda. Voditelji i sudionici istraživanja iz navedenih su institucija svoje spoznaje objavili u znanstvenim časopisima i monografijama, pojedinci su doktorirali na temelju nalaza istraživanja, a neki rezultati tek trebaju biti objavljeni. Upravo je zbog toga Gradski muzej Sisak odlučio organizirati ciklus predavanja pod nazivom „Grad Sisak u svjetlu novih arheoloških istraživanja“ kojemu je svrha prikazati sisačkoj javnosti nove spoznaje te ukazati na činjenicu kako je naš grad područje od iznimnog znanstvenog interesa na polju arheologije. Predavanja su ujedno poticaj da se promisli o budućem razvoju grada u kontekstu arheološkog znanstvenog interesa i važnosti grada u takvim okvirima. Arheološka se baština može itekako iskoristiti u izradi budućih planova razvoja te može postati jednom od strateških grana njegova razvoja. Upravo će se zbog toga na kraju navedenog ciklusa organizirati okrugli stol na temu važnosti arheološke baštine u budućem razvoju grada. Činjenica je kako Sisak „leži“ na arheološkim ostacima, kako su oni dio njegova identiteta, no nedovoljno su iskorišteni. S druge strane to otvara niz novih mogućnosti koje s ukupnom gradskom kulturno-povijesnom baštinom mogu omogućiti kvalitetan razvoj u budućnosti.

mr. sc. Vlatko Čakširan

CIKLUS PREDAVANJA:

„SISAK U SVJETLU NOVIH ARHEOLOŠKIH ISTRAŽIVANJA"

Gradski muzej Sisak, veljača – ožujak 2015. godine

5. veljače, 19.00 – dr. sc. Ivan Radman Livaja, Arheološki muzej u Zagrebu,
„Rimske olovne tesere iz Siska"

12. veljače, 19.00 – Kruno Zubčić, Hrvatski restauratorski zavod, Zagreb,
„Plovidba rijekom Kupom kroz vrijeme"

19. veljače, 19.00 – Tomislav Jerončić, Kaukal d. o. o., Split,
„Zaštitna arheološka istraživanja na lokalitetu Sisak – kolodvor 2013. – 2014."

26. veljače, 18.00 – Ivan Drnić, Arheološki muzej u Zagrebu / Ivana Miletić
Čakširan, Konzervatorski odjel u Sisku,
*„Segestika – naselje iz željeznog doba. Istraživanja na Pogorelcu i
Frankopanskoj ulici (Državni arhiv u Sisku)"*

5. ožujka, 19.00 – dr. sc. Tino Leleković, Odsjek za arheologiju HAZU, Zagreb
„Rimsko groblje u ulici Ivana Gundulića u Sisku"

12. ožujka, 19.00 – dr. sc. Domagoj Tončinić, Odsjek za arheologiju, Filozofski
fakultet u Zagrebu,
„U potrazi za rimskim vojnim logorima u Sisciji"

19. ožujka, 19.00 – dr. sc. Tatjana Lolić, Konzervatorski odjel u Zagrebu,
„Urbanizam antičke Siscije"

26. ožujka, 19.00 – dr. sc. Ina Miloglav, Odsjek za arheologiju, Filozofski
fakultet u Zagrebu,
„Arheološka istraživanja na lokalitetu Sv. Kvirin – sjeverni ulaz u Sisciju"

30. ožujka, 12.00 – Okrugli stol – *„Arheologija u budućem razvoju grada
Siska"*

„Rimske olovne tesere iz Siska“

Rimskim se olovnim teserama iz Siska, više od stoljeća nakon što su prvi put spomenute u nekoj publikaciji, u proteklih deset godina počela poklanjati veća pažnja u stručnoj literaturi, a nakon niza članaka gotovo istovremeno su objavljena dva opširnija djela, odnosno katalog tesera u fundusu Arheološkog muzeja u Zagrebu (AMZ) te izložbeni katalog materijala koji se čuva u Gradskom muzeju Sisak. Potonji nalazi posebice su važni jer potječu iz definiranog arheološkog konteksta, što nije slučaj sa sisačkim teserama u AMZ-u, koje su isključivo pronalazene tijekom jaružanja rijeke Kupe. Predavanje će prvenstveno biti posvećeno teserama iz AMZ-a, kojih u fundusu ima gotovo 1200 primjeraka. Riječ je o malim olovnim pločicama, mahom nepravilna pravokutna oblika, probušenima barem jednom rupicom kako bi se tesera mogla privezati za neku trgovačku robu pomoću špage ili žice. Sve nose urezane natpise, katkad samo na jednoj strani, no daleko češće na obje strane. Svi su natpisi izvedeni kapitalnim slovima ili pak starijim oblikom rimskog kurzivnog pisma. Kako su brojne tesere korištene u više navrata, često se još naziru tragovi starijih natpisa, koji mahom slijede isti obrazac. Na jednoj strani tako nalazimo osobna imena, u raznim onomastičkim formama, koje ukazuju kako na rimske građane, tako i na peregrine, a vjerojatno i na pokojeg roba. Na drugoj strani, koju možemo konvencionalno nazvati i reversom, nalazimo pak kratice koje opisuju robu odnosno uslugu, kao i mjerne jedinice te cijenu. Iako je na teserama zabilježeno mnoštvo kratica, što bi moglo ukazivati na raznorazne trgovačke ili obrtničke djelatnosti, po svemu sudeći se veći dio tesera može bez puno dvojbe vezivati uz tekstilni obrt. Zahvaljujući neskraćenim riječima kao *lana*, *pan(n)um*, *tunica*, *sagum*, *p(a)enula*, *pal(l)a*, *palliolum*, *lodix*, *banata* ili *abolla* možemo lakše interpretirati i česte kratice poput *L*, *LA*, *LAN*, *PAN*, *T*, *SAG*, *PAENV*, *PAL*, *LO*, *LOD*, *LODI*, *BANA*, *AB*. Te riječi i kratice rijetko se pojavljuju same jer ih uglavnom prati drugi niz kratica koje se vjerojatno odnose na dimenzije i boje tih tekstilnih proizvoda. Možemo tako iščitati pridjeve poput *caeruleus*, *caesius*, *callainus*, *candidus*, *coccineus*, *ferrugineus*, *galbinus*, *gilvus*, *haematinus*, *myrteolus*, *piperinus*, *pullus* ili *purpureus*, ali i izraze koji su također vezani uz izgled tkanina i odjeće, kao *corticeus*, *pavoninus* ili *pictus*.

Te su tesere interpretirane kao etikete koje su rabili tekstilci, točnije suknari i bojadisari, kako bi pomoću njih zabilježili narudžbe svojih mušterija. Jednostavno rečeno, vezujući etiketu uz robu, odnosno zahvaljujući natpisu koji navodi ime klijenta, traženu uslugu kao i cijenu postupka, obrtnik je točno znao što treba napraviti i kome treba predati robu nakon što obavi posao. Zahvaljujući paleografiji, onomastici ali i numizmatici, ove se tesere mogu datirati u jedan širi okvir, od ranog 1. do ranog 3. stoljeća nakon Krista – odnosno od augustejskog do severskog razdoblja – no po svemu sudeći većina se može smjestiti u užu kronološki okvir, to jest u prvo i rano 2. stoljeće. Sisačke tesere nisu samo izvanredan povijesni izvor za rimsku tekstilnu industriju: na njima su zabilježena imena stotina stanovnika Siscije. Točnije rečeno, barem je 949 pojedinaca zabilježeno na tim etiketama, no njihov je broj nesumnjivo morao biti i veći ako uzmemo u obzir i oštećene teško čitljive natpise, kao i mogućnost da se neki natpisi odnose na više od jednog čovjeka. Gotovo da možemo zaključiti da su zahvaljujući tesarima pred našim očima oživjeli i brojni stanovnici Siscije, zbog toga što su nekoć davno predali odjeću na pranje ili bojanje.

„Plovidba rijekom Kupom kroz vrijeme“

Rijeke kroz čitavu povijest predstavljaju vrlo važne komunikacijske pravce u transportu ljudi i dobara. Značaj riječnog prometa može se pratiti od antike sve do današnjih dana. Ovom će se prilikom predstaviti dosadašnje spoznaje o riječnom prometu na području grada Siska, s naglaskom na podatke iz podvodnih arheoloških istraživanja.

Arheološki potencijal rijeke Kupe prvi je put uočen prilikom opsežnih jaružanja riječnog korita početkom 20. stoljeća, da bi se u sljedećim desetljećima važnost riječne komunikacije dokazala nizom novih nalaza. Jedan od važnijih jest onaj antičkog broda iz Siska. Istraživanja antičkih riječnih brodova u Njemačkoj, Francuskoj i Sloveniji pružila su niz spoznaja o načinu gradnje i izgledu plovila, naročito putem rekonstrukcija koje omogućuju jasniji uvid u antičku plovidbu.

O riječnom prometu zorno govori rimski brodolom s teretom cigle pronađen u Kamenskom nedaleko Karlovca. Određene se karakteristike tereta mogu usporediti upravo s materijalom s područja Siska. Pregledi rijeke Kupe u samome gradu pružili su daljnje nalaze, dobivene modernim ne destruktivnim metodama.

„Zaštitna arheološka istraživanja na lokalitetu Sisak-kolodvor 2013.-2014.“

Nakon što je pokrenut postupak rekonstrukcije kolosijeka, perona i nadstrešnica te građenja pothodnika na Glavnom željezničkom kolodvoru u Sisku, ukazala se potreba za zaštitnim arheološkim istraživanjem, ponajprije zbog činjenice da se radi o prostoru koji se nalazi unutar gradskih bedema *Siscije*.

Arheološkim istraživanjima na lokalitetu Sisak-kolodvor 2013-2014. istraženi su dijelovi sedam rimskih gradskih četvrti (*insulae*) objedinjenih u četiri veće antičke građevne cjeline na prostoru duljine nešto manje od 250 m (os istok-zapad) i širine od 10 do 14 m (os sjever-jug). Središnja cjelina predstavlja središnji forumski prostor antičke *Siscije* koji je bio popločen kamenim pločama većih dimenzija. Gradnja kamenog popločenja okvirno može datirati u razdoblje 3. stoljeća. Ovaj je središnji forumski prostor istražen u punoj duljini od 70 m (os smjera istok-zapad) po svom sjevernom rubu, dok mu širina protezanja prema jugu još nije poznata. Središnji se forumski prostor nalazio na nižoj razini u odnosu na okolni teren te je prema zapadu i istoku bio stepenicama povezan s istočnim i zapadnim trgom. Zapadnu stranu središnjeg forumskog prostora obrubljuje antička gradska cesta smjera S-J (*cardo*) s pripadajućim zidanim kanalizacijskim kolektorom. Zapadno od *carda* rasprostire se zapadni otvoreni javni prostor (trg), koji je najvjerojatnije također bio prekriven kamenim pločama, od kojih nije sačuvano ništao sim podloge od žbuke i lomljenog kamena. Na ovom su se javnom prostoru najvjerojatnije nalazili zidani objekti javnog karaktera i većih dimenzija od kojih nije sačuvano ništa osim novovjekovnih ukopa koji predstavljaju sustavnu razgradnju istih. Gotovo 70 m zapadnije nalazi se zapadni rub ovog trga gdje ga obrubljuje druga gradska prometnica smjera S-J s pripadajućim sustavom odvodnje koji je gotovo identičan onome pronađenom ispod *carda*. Kameno popločenje ove prometnice u potpunosti nedostaje, a njeno se postojanje može pretpostaviti zbog pronalaska pojedinih elemenata kanalizacijsko-kolektorskog sustava. Treća se antička građevinska cjelina nalazi na samome istoku istražene površine. Ovdje se vjerojatno nalazio još

jedan javni otvoreni prostor (trg) što se može pretpostaviti na temelju pronalaska stepenica koje spajaju niži središnji forumski prostor s povišenim istočnim dijelom na kojemu su sačuvani samo nivelacijski slojevi gline i žbuke, koji su vjerojatno služili kao podloga kamenom popločenju. Ispod ovih su slojeva pronađeni djelomično sačuvani masivni zidovi, temelji zidova i kontrafori javnih objekata iz ranijeg antičkog razdoblja (1. - 2. stoljeće). Četvrta se građevinska cjelina rasprostire zapadno od zapadno otvorenog prostora, dakle na samom zapadu istražene površine, a čine je brojni arhitektonski elementi poput zidova, temelja zidova, podnica i odvodnih kanala. Uz to je na najzapadnijem dijelu ovog kompleksa uz urušenje zida pronađena i njegova relativno dobro očuvana urušena oplata ukrašena freskama. Ovaj kompleks objekata i pripadajućih prostorija predstavlja antički stambeni prostor čiji nastanak se može datirati u 1. stoljeće.

„Segestika – naselje iz željeznog doba. Istraživanja na Pogorelcu i u Frankopanskoj ulici (Državni arhiv)“

Iako često spominjano u stručnoj i znanstvenoj literaturi, željezno dobnog naselje smješteno na ušću rijeke Kupe u Savu, iz arheološke je perspektive slabo poznato. Ono svoju slavu svakako treba zahvaliti činjenici što predstavlja jedno od rijetkih protopovijesnih naselja s prostora južne Panonije, koje se pod nazivom Segesta/Segestika našlo u djelima antičkih autora. U kontekstu ovog izlaganja, čiji se dio odnosi i na razdoblje prije i netom nakon osvajanja Segestike, svakako su najzanimljiviji izvještaj Strabona koji u svome djelu, dovršenom 23. ili 24. godine, spominje Segestiku i Siskiju (Σισκία) kao dva susjedna mjesta i smatra Segestiku gradom, a Sisciju utvrdom.

Prva su arheološka istraživanja ovog lokaliteta na današnjem Pogorelcu započela početkom 20. st., točnije 1912. godine kada je Vladimir Tkalčić, po nalogu Josipa Brunšmida, ravnatelja tadašnjeg Narodnog muzeja proveo iskopavanja na zemljištu obitelji Prenner. Tom je prilikom istražio kulturne slojeve debljine i do dva metra, u kojima je pronašao ostatke drvene arhitekture kao i veliku količinu pokretne građe, uglavnom ulomke keramičkih posuda, utege tkalačkih stanova i pršljene koji su, zajedno s pojedinim metalnim predmetima izjaruženima iz rijeke Kupe, datirali ostatke istraženog naselja u željezno doba (8. - 1. st. pr. Kr.). Sljedeće važnije istraživanje na Pogorelcu proveli su Z. Burkowsky i Z. Burojević iz Gradskog muzeja Sisak u ljeto 1992. u samom koritu rijeke Kupe pri čemu su pronađeni ostatci drvenih pilota koji predstavljaju ostatke drvene arhitekture, vjerojatno sojeničkih nastambi dok je prikupljeni materijal potvrdio navedenu dataciju naselja u željezno doba. Unatoč navedenim istraživanjima brojna su pitanja u vezi ovog naselja ostala otvorena, primjerice veličina, točni stratigrafski odnosi i tako dalje. Stoga su 2012. godine započela nova istraživanja u sklopu trogodišnjeg projekta financiranog od strane Ministarstva kulture RH, a koja će biti predstavljena u predavanju.

Osim novih spoznaja s Pogorelca zaštitna su arheološka istraživanja, provedena u posljednjih desetak godina u užem gradskom centru Siska, otkrila

na nekoliko pozicija pretpovijesne slojeve ispod slojeva rimske Siscije, što je ukazalo kako je potrebna revizija starije teze da se Segestika nalazila isključivo na desnoj obali rijeke Kupe. Jedan je od tih položaja i Povijesni arhiv, istraživani 2003 – 2004. godine. Analizom stratigrafskih odnosa i pokretnog materijala zaključeno je kako je ovaj segment predrimskog naselja, u razdoblju 3./2. – 1. st. pr. Kr., naseljavala zajednica, poznata iz antičkih izvora pod nazivom Segestikani, koja je pripadala širem panonskom kulturnom krugu i bila samo djelomično latenizirana.

„Rimsko groblje u ulici Ivana Gundulića u Sisku“

U sagledavanju arheološke baštine grada Siska važno je imati na umu da je svaki rimski grad bio okružen grobljima, s obzirom da Rimljani nisu poznavali groblja u današnjem smislu riječi, već su se pokopavali uz ceste, oko naseljenih područja. Što je grad bio veći i važniji, groblja su bila veća i bogatija. Uzimajući u obzir da je Siscija bila jedna od najvažnijih ekonomskih i trgovačkih središta u Panoniji, a u kasnoj antici i jedna od panonskih metropola, za očekivati je da su se u Sisku trebali pronaći nebrojeni primjeri grobova, sarkofaga i grobne arhitekture. Ipak, to nije slučaj. Dakle može se reći da postoji određen nesklad između važnosti i starosti Siscije s brojem grobova i grobnica koji bi svjedočili o bogatstvu građana toga grada.

Takvo su stanje istraženosti donekle promijenila dva zaštitna arheološka istraživanja provedena u Gundulićevoj ulici u Novom Sisku. Tim je iskopavanjima otkriven znatan komad rimskog groblja koji je jako dobro oslikao izgled (jednog od) siscijskih groblja, kao i promjene kroz koje je to groblje prolazilo. U predavanju koje će se održati u Gradskom muzeju Sisak bit će predstavljeni nalazi pronađeni tijekom tih istraživanja, kao i spoznaje koje su iz tih istraživanja proizašle. Nadalje će se raspravljati o važnosti tih nalaza, općenito o značaju položaja Ulice Ivana Gundulića unutar arheološkog nalazišta Sisak-Pogorelec te o važnosti i budućnosti arheoloških istraživanja u tom dijelu arheološkog nalazišta.

„U potrazi za rimskim vojnim logorima u Sisciji“

U znanstvenoj i stručnoj literaturi Siscija se često spominje kao rimski vojni ili legijski logor. Takvi se zaključci zasnivaju prvenstveno na antičkim literarnim izvorima, arheološkim nalazima rimske vojne opreme i naoružanja, ali i na rekonstrukciji povijesnih zbivanja, odnosno razmještaja pojedinih rimskih vojnih postrojbi.

Zahvaljujući antičkim literarnim izvorima zaključujemo da je rimska vojska od 2. st. pr. Krista u više navrata opsjedala predrimsku Segestiku prije negoli što ju je Gaj Oktavijan osvojio 35. g. pr. Krista. Po osvajanju Segestike, ondje je ostala vojna posada od 25 kohorti pod zapovjedništvom Fufija Gemina (*Fufius Geminus*). U vrijeme dok se u Iliriku vodio *Bellum Batonianum*, 6. do 9. g. po. Krista, Siscija je bila najveće i najznačajnije rimsko vojno uporište u Iliriku. Velej Peterkul (*Velleius Paterculus*), koji je bio sudionik toga rata, prenosi da je u jednom trenutku samo u Sisciji bilo okupljeno 10 legija, 70 kohorti i 10 ala (*Vell. II, 113*) te tračka konjica kojom je zapovijedao kralj Remetalk. Pretpostavlja se da je u vrijeme Augustove smrti u Sisciji bio zimski logor IX. legija *Hispana*. Ona je vjerojatno s jednim kraćim prekidom u Sisciji boravila sve do odlaska u Klaudijev osvajački pohod na Britaniju 43. godine. Nazočnost je rimske vojske u Sisciji potvrđena i brojnim arheološkim nalazima rimske vojne opreme i naoružanja, koji se uglavnom čuvaju u Arheološkom muzeju u Zagrebu i Gradskom muzeju Sisak.

Iako je nazočnost rimske vojske u Sisciji potvrđena brojnih izvorima i pokretnim arheološkim materijalom, zasad nam još uvijek nedostaju jasni arheološki ostaci rimskih vojnih logora. U potragu za rimskim vojnim logorima u Sisciji mogu se uključiti spoznaje o drugim istovremenim rimskim vojnim logorima u Carstvu.

„Urbanizam antičke Siscije“

Interes za Sisciju kao mjesto ostataka antičke prošlosti seže još od kraja 17. st. što se očituje u izradi niza nacрта i kartografskih prikaza njezinih ostataka koji se čuvaju u arhivskim zbirkama *Kaptolskog arhiva u Zagrebu, Državnog arhivu u Sisku, Ratnog vojnog arhivu u Beču, Nacionalne biblioteke u Budimpešti, Univerzitetske biblioteke u Bologni.*

Siscija se na razini simboličkog prikaza grada pojavljuje na ključnim dokumentima antičkog i srednjovjekovnog vremena kao što je *Tabula Peutingeriana* iz 4. st. ili *Ebsdorfska i Herefordska* karta svijeta iz 13. st.

Jedna od najvrjednijih zbirki nacрта s kraja 17. i poč. 18. st. koji se bave Siscijom svakako je ona L. F. Marsiglija koji se danas čuva u *Biblioteca Universitaria di Bologna* pod nazivom *Sissi i Vetusta Monumenta.*

Kartografija 18. – 20. stoljeća dokumentira transformaciju Siscije i polagani nestanak ruševina u arheološku razinu te utjecaj rimske urbane matrice na suvremeni urbanizam.

Na temelju rezultata dosadašnjih arheoloških istraživanja, koji se u Sisku odvijaju od polovice 19. st. te analize i interpretacije kompletne dokumentacije nastale o Sisciji, gotovo u cjelini poznat je perimetar Siscije unutar gradskih zidina, a po prvi put dobivamo i podatke o veličinama gradskih blokova, karakteru pojedinih kvartova te razvijenosti i orijentaciji ulične gradske mreže u pojedinim razdobljima razvoja Siscije.

Uže gradsko područje Siscije na lijevoj obali Kupe, u zadnjem stupnju razvoja grada krajem 4. st. obuhvaćalo je oko 47 hektara površine unutar zidina čija je ukupna dužina iznosila 3000 m dok je površina grada, zajedno s prigradskim dijelom i nekropolama, iznosila oko 200 – 500 hektara, a prostirala se na obje strane rijeke Kupe. Širi, vanjski perimetar povijesno urbanog konglomerata Siscije procijenjen je prema širenju nekropola i arhitektonskih struktura koja se pružaju u smjeru od zidina Siscije prema okolici, a nemaju ruralni karakter.

Područje utjecaja grada puno je šire, a može se procijeniti prema infrastrukturi i prometnicama koje su potvrđene nalazima milijacije od Siscije prema Andautoniji, Topuskom i Serviciju te vodovodu koji se izgradio za potrebe Siscije, a čija trasa započinje iz 20-tak km udaljene Zrinske gore, Klinac grada i

Čuntića. Mreža prometnica, koje su najvećim dijelom uspostavljene već tijekom 1. st., načinjena je za potrebe mobilnosti vojske, trgovine i ekonomije koja je bila dobrim dijelom zasnovana na preradi metala koji se kao sirovina eksploatirao iz doline Japre i Sane.

Siscija je u smislu urbaniteta i pojave zrele i planirane urbanističke sheme trajala od pol. 1. do kraja 4. st. Iako se uočavaju i stariji slojevi iz razdoblja Augusta te mlađi slojevi 5. i 6. st. iz razdoblja kasne antike u tragovima stanovanja, infrastrukture te pojedinim oblicima pokretnih nalaza (uporabni predmeti, keramika, uljanice i sl.). Međutim nije isključeno da su ti uporabni predmeti mogli imati duže trajanje od isključivo Augustova doba ili ranije porijeklo u 4. st. s produžetkom upotrebe u kasnijem 5. i 6. stoljeću.

„Arheološka istraživanja na lokalitetu sv. Kvirin – sjeverni ulaz u Sisciju“

Odsjek za arheologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u razdoblju od 2010. do 2014. proveo je arheološka i geofizička istraživanja na lokalitetu sv. Kvirin u sjevernom dijelu Siska. Istraživanja se na ovom lokalitetu provode sustavno i kontinuirano od 2003. godine u sklopu projekta realizacije „Arheološkog parka sv. Kvirin“. Cijela arheološka zona, koja obuhvaća površinu od 1.5 ha, dio je projekta Vijeća Europe i Ministarstva kulture RH „*Rehabilitation of the heritage in the SE Europe*“.

Ovaj je dio grada vrlo dobro arheološki poznat iz Marslijeve dokumentacije i kartografije 18. i 19. st. u kojoj je dokumentiran sjeverni ulaz u Sisciju zajedno s bedemom i rimskim opkopom. Nalazište sv. Kvirin, iako se nalazi u jednoj od tri „prazne zone“ čija je namijena da kroz arheološka istraživanja, konzervaciju i prezentaciju postanu dijelovi arheološkog parka, pretrpjelo je dosta devastacija tijekom vremena. Lokacija gradskog groblja na ovom prostoru, koji je premješten tek 60-tih godina prošloga stoljeća, gradnja barokne kapele sv. Kvirina, eksplozija bombe 1944. godine te gradnja dječjeg vrtića poremetile su arheološku stratigrafiju lokaliteta te dodatno otežala arheološka i geofizička istraživanja. U ovakvim složenim arheološkim situacijama istraživanja u urbanim i povijesno-urbanim cjelinama zahtijevaju kontinuiranu suradnju arheologa i konzervatora u svrhu valorizacije i prezentacije povijesnih cjelina. Rezultati istraživanja koje je Odsjek za arheologiju proveo na jednom dijelu lokaliteta sv. Kvirin potvrdila su već otprije poznatu višeslojnu kompleksnu stratigrafiju lokaliteta gdje se kontinuirano na jednom mjestu može pratiti 6 građevinskih faza. Najstarija faza pripada 1. st., a zadnja završava gradnjom kapele sv. Kvirina u 18. st. Osim dijelova rimske kanalizacije, glavne gradske ulice (*cardo maximus*), bedema i ulaznih vrata, otkriveni su i dijelovi arhitekture iz najstarije faze koja pripada prvoj polovici 1. st. Trapezoidna prostorija površine oko 140 m² građena je od opeke i kamena, a čitava zidana struktura pokazuje elemente izgradnje kombiniranjem opeke i drvenih konstruktivnih elemenata. Zidovi trapezoidne prostorije imaju otvore za horizontalne grede, a tragovi horizontalnih i vertikalnih drvenih greda vidljivi su otisnuti u gruboj žbuci. Zanimljivo je da su s unutrašnje i vanjske strane ove

prostorije nađeni drveni piloni koji su vjerojatno služili za stabilizaciju tla kao i za konstruktivne dijelove arhitekture. Rezultati geofizičkih istraživanja potvrdili su nastavak bedema iz 4. stoljeća u pravcu jugozapada, glavnu ulicu *cardo maximus* te ostatke za sada nedefinirane antičke arhitekture na cijelom prostoru Arheološkog parka.

